

İÇ DİNAMİKLER AÇISINDAN ABD'NİN ÇEKİLMESİNDEN SONRA IRAK'IN GELECEĞİ

YRD. DOÇ. DR. SERHAT ERKMEN*– BİLGAY DUMAN**

Öz: İşgale uğradığı 2003 yılından sonra dış dinamiklerin etkisine son derece açık bir ülke hâline gelen Irak'ta iç dinamikler genellikle ihmal edilmektedir. Bununla birlikte, Irak'ta 2010 yılından sonra iç dinamiklerin ülke siyasetinin belirlenmesindeki ağırlığı açık bir biçimde artmıştır. 2012 yılı Bağdat ve Erbil arasında doğal kaynakların kullanımı, anayasal sorunların çözümü ve idari eksiklikler Kürtler ve Araplar arasında yeni çatışma durumları yaratmıştır. Bu nedenle, bu makalede Irak'taki iç dinamiklerin temel özellikleri ve mevcut durumları, ülkenin geleceği açısından etkileri çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Irak iç dinamikler, Kuzey Irak, Celal Talabani, Irak'ta Seçimler, ABD'nin Irak'tan Çekilmesi

Giriş

19 Nisan 2003'te ABD tarafından işgal edilen Irak'ta siyasal dinamikler büyük ölçüde işgal sonrası oluşturulan etnik ve mezhepsel ilişkiler tarafından belirlenmiştir. 2000'li yıllar boyunca bir yandan iç savaş diğer

* Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

** Orsam Ortadoğu Uzmanı.

Son iki yıl içinde Arap Baharı'nın Ortadoğu'daki etkisi, Irak'ın iç dinamikleri ve geleceğinin görel olarak geri plana düşmesine neden olsa da ABD'nin çekilmesi sonrasında Irak'ta yaşananlar işgal döneminde temelleri atılan siyasi dinamiklerin önümüzdeki yıllarda ülkeyi etkileyeceğini göstermektedir.

yandan da toprak bütünlüğüne ilişkin sorunlar çerçevesinde gündeme gelen Irak'ın iç dinamikleri genellikle ihmal edilmiştir. ABD'nin varlığı, ülkedeki siyasi gruplar arasındaki mücadelenin yerine, işgalci gücün siyasi hedeflerinin ve Irak'taki etkinliğinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, işgalden sonra ABD'nin Irak'ta inşa ettiği yeni siyasal düzen sadece ABD'nin etkisiyle açıklanamayacak kadar karmaşıklaşmıştır. Ülkede bir yandan etnik ve mezhepsel siyaset hâkim basarken diğer yandan dış güçlerin Irak siyasetindeki yeri işgal öncesiyle karşılaştırılamayacak ölçüde artmıştır. Ayrıca, ABD'nin Irak'tan çekilme kararını vermesinin ardından ülkedeki tüm siyasi parti veya ittifaklar ülkenin geleceğinde söz sahibi olmak için büyük bir mücadeleye girmiştir. Nitekim, bu mücadele ABD'nin Irak'taki askerî güçlerini çekmesinden birkaç gün sonra ülkede ilk siyasi krizin patlak vermesiyle sonuçlanmıştır. Son iki yıl içinde Arap Baharı'nın Ortadoğu'daki etkisi, Irak'ın iç dinamikleri ve geleceğinin görel olarak geri plana düşmesine neden olsa da ABD'nin çekilmesi

sonrasında Irak'ta yaşananlar işgal döneminde temelleri atılan siyasi dinamiklerin önümüzdeki yıllarda ülkeyi etkileyeceğini göstermektedir. Bu çerçevede bu makalenin temel varsayımı, Irak'ta 2003-2011 yılları arasında inşa edilen siyasal yapının ABD'nin çekilmesinden sonra yeni bir hâl alması sürecinde ülkede iç dinamiklerin temel rol oynayacağıdır. Bu nedenle makalede 2011 yılının sonlarında ABD'nin çekilmesinden sonra Irak'ta yaşanan siyasal krizler, ülkenin toprak bütünlüğü, Bağdat-Erbil ilişkileri, Sünni-Şii Arap gerginliği, Arap-Kürt çatışması ve Türkmenlerin durumu çerçevesinde ele alınacak ve yakın gelecekte ülkedeki olası gelişmelere ışık tutulmaya çalışılacaktır.

ABD'nin Çekilmesi Sonrasında Yeni Dinamikler ve 2012 Yılında Yaşanan

Krizler

7 Mart 2010 tarihinde yapılan seçimlerin ardından Irak'ta hükûmet ancak 9 ayda kurulabilmiştir.¹ Hükûmet içindeki anlaşmazlıkların ortaya çıkardığı siyasi istikrarsızlık, 2012 yılına dek etkili olmuştur. Özellikle 2011 yılının son ayında Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık El-Haşimi için çıkarılan tutuklama kararı

ve sonrasında gıyabında verilen idam cezası, Irak iç siyasetindeki istikrarsızlığın artmasına sebep olmuştur. Şii olan Irak Başbakanı Nuri El-Maliki'ye yönelik "mezhepçilik" yaptığı suçlamaları ve Sünni siyasetçiler üzerinde denetim sağlamaya çalıştığı yönündeki iddialar,² Irak'ta işgal sonrası dönemin en önemli siyasi dinamiği olan Şii-Sünni gerginliğini yeniden arttırmıştır.³ Nuri El-Maliki bu algıyı kırmak için merkezîyetçi ve milliyetçi politikalar üreterek bir kısım Sünni Arap aşiretleri ve Türkmenler gibi Irak siyasetinde etkili olabilecek tarafları yanına çekmeye çalışmıştır. Bu çerçevede "Iraklılık" kimliğine vurgu yapan Maliki'nin ABD'nin çekilmesinden sonra yaptığı konuşmaların hemen hemen tamamının arkasındaki siyasi söylem ülkenin "birlik ve beraberliği" olmuştur.⁴ Maliki, bu çabasında bazı Sünni Arapları ve Türkmenleri yanına çekerek başarı sağlamıştır. Ancak belki de 2011 yılının Aralık ayından itibaren Maliki'nin en sert tavırlar sergilediği siyasi rakibi, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) ve KDP'nin başkanı olan Mesut Barzani olmuştur.

Maliki, IKBY'nin izlediği politikaların birlikte "Iraklılık" kimliğine zarar verdiğinin altını çizerek hem Irak'ta Kürtlerin etkinlik alanını daraltmaya çalışmış hem de Kürtlerle tarihsel ve siyasi sorunları olan Sünni Araplara zeytin dalı uzatmıştır.

Buna karşılık, IKBY liderlerinin de ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra merkezî hükûmetin gücünü zayıflatma politikası gütmeye devam ettikleri görülmektedir. Aslında bu durum IKBY için yeni değildir. Irak'ın işgalinden bu yana Iraklı Kürtlerin temel amacı kendi etkinlik sahalarını genişletirken buna yasal bir çerçeve yaratmak olmuştur. Yasal çerçevenin yeterli olmadığı yerlerde fiilî durum yaratarak avantaj sağlayan Kürtler, Bağdat'ta kendilerine karşı bir ittifak oluşmasını engellemek için Araplar arasındaki bölünmüşlüğü ve fikir ayrılıklarını aktif bir biçimde kullanmışlardır. Nuri Maliki'nin başbakan olmasından önce dahi Kürtler, Irak'ta merkezî hükûmetin güçlenme çabalarına karşı çıkmışlardır. 2005 yılında yapılan seçimden sonra başbakan olan İbrahim Caferi'nin Kerkük'ün IKBY'ye bağlanmasına ve Iraklı Kürtlerin ayrı petrol gelirleri elde etme çabasına

Irak'ta işgal sonrası dönemin en önemli siyasi dinamiği olan Şii-Sünni gerginliğini yeniden arttırmıştır. Nuri El-Maliki bu algıyı kırmak için merkezîyetçi ve milliyetçi politikalar üreterek bir kısım Sünni Arap aşiretleri ve Türkmenler gibi Irak siyasetinde etkili olabilecek tarafları yanına çekmeye çalışmıştır.

karşı çıkması onun Kürtler ile büyük sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Nitekim 2005 Aralık ayında yapılan ikinci seçimden sonra KDP ve KYB'nin Caferi'nin başbakan olmasını engellemek için yoğun bir çaba harcadığı görülmüştür.⁵ Bunun neticesinde Caferi yeniden başbakan olamamış, Dava Partisi'nden başka bir isim olan Nuri El Maliki iktidar koltuğuna oturmuştur. Ancak, 2008 yılından itibaren Irak'ta merkezî hükûmetin güçlenmeye başlamasıyla birlikte Iraklılık, tartışmalı bölgeler, Kerkük ve petrol gelirleri Bağdat ile Erbil'in arasının yeniden açılmasına neden olmuştur. ABD'nin araya girmesiyle engellenen krizlere rağmen İKBY hem merkezî hükûmetten bağımsız politika üretmiş hem de Irak merkezî hükûmetinde muhalif gruplara öncülük etmiştir. Bu durum ABD askerlerinin çekilmesinden sonraki döneme de yansımıştır. Özellikle 2012 yılında Irak Parlamentosunda temsil edilen 17 farklı grubun tamamının içerisinde yer aldığı Irak hükûmetinde, çoğunluğu oluşturan ve hükûmeti kuran Nuri El-Maliki'nin uygulamalarından memnun olmayan başta İyadAllavi liderliğindeki Irakiye listesi ve Sadr grubu, hükûmet içi muhalefete başlamıştır.

2011 yılında ABD askerlerinin Irak'tan çekilme sürecinin tamamlanmasından sonra ülkenin ciddi bir siyasal istikrarsızlığa sürüklendiği görülmüştür. 2012 yılının yaz aylarında Başbakan Maliki hakkında güvensizlik oylaması yapılarak devrilmesi için harcanan çaba en üst seviyeye ulaşmıştır. Irak Parlamentosundaki milletvekilleri arasında Maliki'den güvenoyunun çekilmesine yönelik bir imza kampanyası başlatılmış, ancak bir sonuç alınamamıştır.⁶ Muhalefet Maliki'yi düşüremese de hükûmet çalışmalarına katılmamış ve hükûmeti işlemez hâle getirmeye gayret göstermiştir. Buna karşılık, Nuri El-Maliki "tek adam" gibi davranarak iktidarı kişiselleştirmeye ve pekiştirmeye çalışmıştır. Nuri El-Maliki muhalefet grupları içerisindeki çatlakları da bir siyasi manevra aracı olarak kullanmıştır. Nuri El-Maliki, iktidar gücüyle muhalefet içerisindeki çatlakları genişletmeye ve muhalefetten kopan grupları kendi yanına çekmeye gayret göstermiştir. Özellikle, en güçlü rakibi olan Irakiye listesinden kopan grupları yanına çekmeye çalışan Nuri El-Maliki, bir yandan da muhalefeti zayıflatmaya çalışmıştır. Bu süreçte hedeflerinin bir kısmına ulaşan Nuri El-Maliki, Musul, Kerkük, Selahattin ve Diyalâ'daki önemli Sünni aşiretleri ve siyasetçileri yanına çekmeyi başarmıştır.⁷ Bunun için eski rejim döneminde görev yapan bir kısım Sünni Arap subayın tekrar görevlerine dönmesi gibi son derece kritik kararlara imza atmıştır. Ancak Maliki'nin Sünni Arapların büyük çoğunluğunu yanına çekebildiğini söylemek zordur. 2012 Aralık'ının son günlerinde Anbar, Selahattin ve Musul gibi çoğunlukla Sünni Arapların yaşadığı

yerlerde yaşanan Maliki karşıtı gösteriler dikkat çekmektedir. Nuri El-Maliki'nin aralık ayı içerisinde Irakiye liderlerinden biri olan Maliye Bakanı Rafi İsavî'nin korumalarının Tarık El-Haşimi ile ilgileri olduğu gerekçesiyle tutuklanması emrini vermesi ve 150 korumasından 140'nun görevinden alınması sonrası başlayan gösteriler,⁸ Musul'da bir subayın hapisanedeki bir genç kıza tecavüz ettiğinin ortaya çıkmasıyla şiddetlenmiştir.

Öte yandan Maliki siyasi iktidarını pekiştirip muhalefeti de zayıflatırken aynı zamanda merkezî hükûmetin otoritesini de arttırmaya çalışmıştır. Bu anlamda Irak'taki iki otorite (IKBY ve merkezî hükûmet) arasında da yönetim çekişmesi en üst seviyeye çıkmıştır. IKBY'nin yetki ve etki alanını daraltmaya çalışan Nuri El-Maliki, siyasi adımlarını askerî olarak da desteklemiştir. Özellikle IKBY'nin üzerinde denetim kurmaya çalıştığı Kerkük ve "tartışmalı bölgeler"de askerî varlığını arttırmaya yönelik adımlar atmıştır. Örneğin 2012'nin yaz aylarında sınır geçişlerini kontrol etmek amacıyla Irak'ın kuzeybatı sınırına asker artırımını yapmıştır. Bunun sonucunda IKBY'ye bağlı peşmergelerle karşı karşıya gelinmiştir. 8 Mayıs 2012'de Kerkük'te Bakanlar Kurulunu toplayan Nuri El-Maliki, siyasi olarak gövde gösterisi yapmıştır. Burada Kerkük'ün bir Irak şehri olduğunu ve böyle kalacağını vurgulayan Nuri El-Maliki, beraberinde Kerkük'e götürdüğü askerî birlikleri de burada bırakmıştır. IKBY de bunun üzerine peşmergelerini Kerkük'e getirmiştir. Son olarak Nuri El-Maliki, Irak'ta 2012 yılının son çeyreğinin en tartışmalı konusu olan "Dicle Operasyonlar Komutanlığı"na kurmuştur. Kerkük, Selahattin ve Diyala'da görev yapacak olan ve doğrudan Başbakan Nuri El-Maliki'den talimat alan "Dicle Operasyonlar Komutanlığı"na bağlı unsurları "ihtilafî bölgeler" olarak adlandırılan bölgelere yerleştirmiştir. Aynı şekilde bu unsurlara karşılık olarak IKBY de peşmergelerini bu bölgelere yerleştirmiştir. 16 Kasım 2012'de peşmergeler ve Dicle Operasyonlar Komutanlığı'na bağlı birlikler arasında Tuzhurmatu'da çatışma yaşanmıştır.⁹

Dicle Operasyonlar Komutanlığının merkez üssünün de Kerkük'ün batısındaki K1 olarak anılan petrol pompalama istasyonunun yakınında kurmuştur. IKBY, muhalefet ve Irak merkezî hükûmeti arasındaki çekişme devam ederken, 16 Kasım

Ancak Maliki'nin Sünni Arapların büyük çoğunluğunu yanına çekebildiğini söylemek zordur. 2012 Aralık'ının son günlerinde Anbar, Selahattin ve Musul gibi çoğunlukla Sünni Arapların yaşadığı yerlerde yaşanan Maliki karşıtı gösteriler dikkat çekmektedir.

2012’de Selahattin’in Tuzhurmatu ilçesinde Dicle Operasyonlar Komutanlığına bağlı bir birimin geçişi sırasında Celal Talabani’nin başkanı olduğu KYB mensupları ile silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Bunun üzerine Nuri El-Maliki’nin talimatıyla hem Tuzhurmatu hem de Kerkük çevresine tank, top gibi askerî araçlarla birlikte Irak ordusuna bağlı güçler yerleştirilmiştir. Bu birlikler Dicle Operasyonlar Komutanlığına bağlı Kerkük’ün güneyindeki Havice ilçesine bağlı Reşat nahiyesine kadar girmiştir. Öte yandan IKBY de buna karşılık olarak Kerkük’ün kuzey girişine 15-20 km uzaklıktaki bölge ve Dubiz, Leylan, Karaincir gibi dış köylere peşmerge güçlerini göndermiştir. Peşmergelerle birlikte tank ve çeşitli askerî araçlar da bu bölgede konuşlandırılmıştır. Durumun giderek gerginleşmesi üzerine bu gerginliğin giderilmesi amacıyla IKBY ve Irak merkezî hükûmeti arasında görüşmeler başladıysa da karşılıklı yapılan hamleler gerginliği daha da yükseltmiştir. Hatta IKBY Başkanı Mesut Barzani, 10 Aralık 2012’de Kerkük ve çevresinde konuşlu peşmergeleri ziyaret etmiş, Irak merkezî hükûmeti de bunun “savaş ilanı” olduğunu açıklamıştır. İki taraf arasındaki gerginlik devam etmektedir.

ABD’nin çekilmesinden sonra yaşanan siyasal karmaşa ortamında kendilerine yeni bir yol çizmeye çalışan Iraklı Türkmenler de kendilerine bir çıkış yolu aramaktadır. Bu çıkış yolu 2012 yılında Türkmenlerin Irak siyasetindeki yeni dengeleri kullanmaya başlamasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. 2010 yılındaki seçime Irak Türkmenlerinin çoğu El İrakîye listesiyle girmesine rağmen Türkmen milletvekillerinin ABD’nin çekilmesinden sonra Sünnî ve Şii Araplar arasındaki dengeyi daha çok gözettiği, hatta zaman zaman Iraklı Kürtler ile yakınlaştığı görülmüştür.¹⁰ Bu sayede son 1 yıl içinde Türkmenler, belki de Irak siyasi tarihinde bugüne kadar elde edemedikleri siyasi başarıyı 2012 yılı içerisinde elde etmiştir. Bu başarının elde edilmesinde başta Irak Türkmen Cephesi olmak üzere dönemin Türkmen siyasetçilerinin payı olduğu kadar siyasi konjonktürün de payı vardır. Özellikle IKBY ve Irak merkezî hükûmeti arasındaki çekişmeden Türkmenler fayda sağlamıştır. 2012 yılı içerisinde Türkmenler ve Kürtler arasındaki ilişkilerin yumuşamaya başlaması, Türkmenlerin yerelde bazı kazanımlar (Kerkük İl Meclisi Başkanlığına Hasan Turan’ın getirilmesi, Irak Türkmen Cephesinin yeniden Erbil’de büro açması gibi) elde etmesine imkân tanımıştır. Buna karşılık Nuri El-Maliki de Türkmenleri sistem içerisinde yanında tutabilmek amacıyla merkezî hükûmetin gücünü kullanmıştır. Bu süreçte Türkmenler, Irak Parlamentosunda yapılan oylamalarla Türkmen haklarını içeren bir raporun kabul edilmesi, Türkmenlerin Irak’ın üçüncü asli unsuru sayılması, Irak bütçesinden Türkmen bölgelerinde kullanılmak üzere pay ayrılması gibi

kazanımlar sağlamıştır. Ayrıca Türkmen Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği gibi resmî devlet kuruluşlarında Türkmençe, Arapça ve Kürtçe gibi resmî dil statüsüne yükseltilmiştir. Bu kazanımlar fiilen Türkmenlere henüz bir fayda getirmemiş olsa da resmîyet kazanma açısından önemlidir.

Türkmenler siyasi ve sosyal haklar açısında kazanım sağlamış olsalar bile 2012 yılı Türkmenler için oldukça zor bir yıl olmuştur. Özellikle doğrudan Türkmenlere yönelik yapılan saldırı eylemleri, fidye karşılığı adam kaçırma, suikastlar, Kerkük ve Tuzhurmatu başta olmak üzere Türkmen yerleşimlerinde yaşanan bombalı saldırılar bütün yıl devam etmiştir. Irak'taki siyasi çekişme Türkmenlere siyasi kazanımlar sağlarken, bu çekişmenin ortaya çıkardığı güvenlik boşluğu Irak'taki en korumasız halk olan Türkmenleri olumsuz etkilemiştir. Irak merkezî hükûmetinin güvenlik birimlerini

siyasal amaçlar doğrultusunda kullanmasının yanında Türkmen bölgelerine yeteri kadar güvenlik ve koruma sağlayamaması, Türkmenleri şiddet eylemleriyle karşı karşıya bırakmıştır. Türkmen siyasetçiler yaptıkları açıklamalarda özellikle Irak merkezî hükûmetinden koruma talep etmektedir. Ancak 2012 yılı boyunca Irak merkezî hükûmetinin Türkmenlere bir koruma sağlayabildiğini söylemek zordur. Türkmenler, 2012 yılının son dönemlerinde, Türkmenleri koruyacak bir Türkmen gücünün kurulması konusunda ısrarcı olduklarını gösterecek eylemler yapmıştır.¹¹ Türkmenlere yönelik şiddet eylemlerinin devam etmesi durumunda elde edilen siyasi kazanımların bir faydası olmayacaktır.

Bu süreçte Türkmenler, Irak Parlamentosunda yapılan oylamalarla Türkmen haklarını içeren bir raporun kabul edilmesi, Türkmenlerin Irak'ın üçüncü asli unsuru sayılması, Irak bütçesinden Türkmen bölgelerinde kullanılmak üzere pay ayrılması gibi kazanımlar sağlamıştır.

Yeni Dinamiklerin Sonuçları ve 2013 Yılında Irak Siyaseti

20 Nisan 2013'te Kerkük ve Kürt Bölgesel Yönetimine bağlı üç vilayetin (Duhok, Süleymaniye ve Erbil) dışında Vilayet Meclisi seçimleri yapılacak ve muhtemelen Irak önemli gelişmelere sahne olacak. Temelde ülkenin en önemli sorunları tekrar tekrar gündeme gelecektir. Kerkük'ün statüsü, petrol yasası, federalizm ve merkezîyetçilik sorunları bu yıl da önceki yıllarda olduğu gibi Irak siyasetinin temel

Irak'ı 2013'te bekleyen en önemli gelişmelerden birisi de Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin durumudur. Talabani'nin görevi bırakmak zorunda kalması hâlinde (ölüm ya da sağlık sorunlarının ağırlaşması) sadece Bağdat'ta değil Erbil'de de yeni dinamikler ortaya çıkabilecektir.

konuları olmaya devam edecektir. Ayrıca 2012'den miras kalan Bağdat-Erbil gerginliği 2013'te de devam edecek, fakat büyük bir olasılıkla çok büyük bir çatışmaya dönüşmeyecektir. Buna karşılık 2013'ün Irak açısından 2014 yılına hazırlık olacağını söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Vilayet Meclisi seçimi sonuçları 2014'te yapılacak genel seçim öncesinde siyasal dengelerin belirlenmesi için çok önemli bir gösterge olacaktır. Bu nedenle, baştan aşağı bütün ittifakların yeniden düzenleneceği ve ülkedeki siyasi atmosferin sürekli gergin olacağı bir yıl olacağını öngörmek yanlış olmayacaktır.

Irak'ı 2013'te bekleyen en önemli gelişmelerden birisi de Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin durumudur. Talabani'nin görevi bırakmak zorunda kalması hâlinde (ölüm ya da sağlık sorunlarının ağırlaşması) sadece Bağdat'ta değil Erbil'de de yeni dinamikler ortaya çıkabilecektir. Bağdat'ta Sünni Arapları yanına çekmek için Maliki'nin

Cumhurbaşkanlığı makamı için bir Sünni Arap adayı desteklemesi Kürtler ile son dönemde yaşadığı sorunlara bir yenisini ekleyecektir. Kürt Bölgesel Yönetiminde ise Talabani sonrası KYB'nin geleceği ve bölgedeki parlamento için dengeler tartışma konusu olacaktır. Talabani sonrası parti liderliğine aday olabilecek kişiler ve güç dengesi hakkında şunlar söylenebilir: Partinin şu anda en güçlü figürlerinin başında Celal Talabani'nin eşi olan ve aynı zamanda ciddi bir ekonomik zenginliğe sahip olan Hero Talabani gelmektedir. 2010 KYB Kongresi'nde Merkezî Konseye en yüksek oyu alarak seçilmesi parti içinde de güçlü bir destek bulmaya başladığını göstermektedir.¹² KYB'de diğer bir güç odağı ise Kosrat Resul-Berham Salih ittifakıdır. Örgütün önemli bir kısmında saygı duyulan Kosrat Resul ile en önemli lider adaylarımdan olan Berham Salih ittifak yapmıştır. Salihin, peşmerge geçmişi ya da Irak içinde siyasi geçmişi güçlü olan bir partideki bu ana güç unsurlarına ek olarak son kongrede yeni bir isim daha ön plana çıkmıştır. Bu kişi Necmettin Kerim'dir. Son genel seçim öncesi Irak'a dönen Kerim, Kerkük'te Kürt İttifakının liste başı olarak seçime girmiştir. Bu lider adayları arasındaki güç mücadelesinden kimin kârlı çıkacağını önceden kestirmek güçtür. Fakat KYB'deki güç mücadelesinin

tarafları değişkindir. Şartlara göre yeni ittifaklar oluşmaktadır. Bununla birlikte büyük bir olasılıkla güç mücadelesinin Hero Talabani-Molla Bahtiyar ittifakı ile Kosrat Resul-Berham Salih ittifakı arasında geçmesi beklenmektedir.

KYB'nin parçalanması ve Goran'ın kurulması, KDP'nin güçlenmesi, İslamcı hareketlerin iç çatışmaları 1990'lı yıllardan beri İKBY'de oluşan ikili yapının yıkılması sürecini başlatmıştır. Bu süreçte, KDP sistemin en büyük gücü olarak tek kutuplu bir yapı oluşturmak istemektedir.

KYB'nin bu gerçekliğin farkına varması, KYB içinde Talabani sonrası döneme ilişkin üç farklı hareket tarzı ortaya çıkarmaktadır. Birinci hareket tarzı, KYB'nin Talabani sonrasında dönemde iktidarın bir parçası olmaya devam edebilmek için KDP'yle sıkı ilişkilerini sürdürmesidir. Bu olasılık, Talabani sonrası KDP'de bir kısım KYB üyesinin partisinden ayrılarak KDP'ye katılması durumunu yaratabilir. İkinci hareket tarzı ise KYB içindeki tüm sorunlara rağmen Talabani sonrası dönemde KYB'nin yeni bir lider çerçevesinde toplanmasının uzantısı olarak gerçekleşebilecektir. Son dönemdeki gelişmelerin de gösterdiği gibi, KYB'nin içinde dört ana figürden birisinin KYB'yi bir arada tutması hâlinde KYB bölgesel güç denkleminin bir parçası olmaya devam edebilecek ve koalisyonlarda güçlü bir aktör olabilecektir. Talabani sonrası dönemde ortaya çıkacak üçüncü hareket tarzı ise KYB'nin Goran ile yeniden birleşmesidir.

Sonuç

Yukarıda ele alınan süreçte Irak'ta 2012 yılında ağır basan dinamiklerin 2013 yılında da etkisini göstereceği söylenebilir. 2012 yılındaki olayların gösterdiği üzere Irak'ta iç siyaset bu dönemdeki ABD güdümlü yönetimin dışına çıkmıştır. Bu durum Irak'ın tamamen dış mücadelelerden bağımsız olduğu anlamına gelmese de Irak'ta iç dinamiklerin her geçen gün güçlendiğini düşündürmektedir. Vilayet Meclisi seçiminin açığa çıkartacağı bu dinamikler kısa vadede Irak'ta yeni bir güç dengesi oluşacağına işaret etmektedir. Aylarca kurulamayan Irak hükümetinin, kurulduktan sonraki işlevsizliği dikkate alındığında Maliki'nin 2014 seçimi öncesinde elini güçlendirmek için 2013 yılında çoğunluk hükümeti kurmak istemesi muhtemeldir. Bu olguya Celal Talabani'nin siyaset dışı kalmasının da eklenmesi, Irak'ta 2003 yılından itibaren oluşan Şii-Kürt ittifakının yerini yerel bağların daha güçlü olduğu bir ilişki biçimine bırakmasına neden olabilir. Bu durumda Kerkük ve Musul'daki Sünni Arapların Maliki ile yakınlaştığı, Muktada Sadr Hareketinin Maliki'ye karşı olan Sünni Araplara destek verdiği yeni bir yapı kurulabilir. Bu

ilişkiler işgal yıllarında ABD'nin kurmak istediği ve temellerini attığı sistemden son derece farklıdır. İşte bu nedenle Irak'ın orta vadede yeni siyasi kırılmalara ve güç dengesi değişimine sahne olması muhtemeldir.

- 1 "Irak'ta Hükümet Sonunda Kuruldu," *Ntvmsnbc*, 21 Aralık 2010, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25162826/>
- 2 IraqSunniLeadersAccuse PM of Crackdown," *Reuters*, 21 Aralık 2012, <http://gulfnnews.com/news/region/iraq/iraq-sunni-leaders-accuse-pm-of-crackdown-1.1121899>
- 3 Dan Murphy, "Iraq'sSunni-ShiiteTensionsHaveLongBeenBuilding" *TheChristianScienceMonitor*, 22 Aralık 2011, <http://www.csmonitor.com/World/Backchannels/2011/1222/Iraq-s-Sunni-Shiite-tensions-have-long-been-building>
- 4 "Maliki StressedTheTerritorialİntegrity Of IraqOverrunByAnyParty," *Al Sumaria News*, <http://stardogger.net/forum/showthread.php?17690-Maliki-stressed-the-territorial-integrity-of-iraq-overrun-by-any-party#ixzz2HxiT94IP>
- 5 "Irak'ta Caferi karşıtı kampanya başlıyor," *Yeni Şafak*, 02 Mart 2006, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2006/mart/02/4544.html>
- 6 DUMAN, Bilgay "Irak'ta İmza Krizi ve Maliki'nin Durumu," *ORSAM Analiz*, 12 Haziran 2012, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3546>
- 7 "Iraq'sSecularOpposition: The Rise AndDecline Of Al-Iraqiya," *International CrisisGroup Report*, No. 127, 31 Temmuz 2012.
- 8 "Irak'ta Korumalara Tutuklama," *Yeni Şafak*, 26 Aralık 2012, <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/irakta-korumalara-tutuklama-20.12.2012-437491>
- 9 DUMAN, Bilgay "Irak'ta Ordu-Peşmerge Kışıması", *ORSAM Analiz*, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=4045>
- 10 ERKMEN, Serhat "Irak'taki Karmaşıa İçinde Türkmenler Hak Arayışında", *ORSAM Analiz*, 05 Mart 2012, <http://www.orsam.org.tr/tr/OrtadoğuTurkmenleri/yazigoster.aspx?ID=65>
- 11 "Türkmen gücü istiyorlar", *Sabah*, 21 Aralık 2012, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2012/12/21/turkmen-gucu-istiyorlar>
- 12 CHOMANİ, Kamal "Post Talabani," *TheKurdistanTribune*, 22 Aralık 2012, <http://kurdistantribune.com/2012/post-talabani/>